

แนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
Guidelines for Implementing Learning Recession Recovery Measures of the
Secretariat of the Education Council in Educational Opportunity Expansion
School in Mueang District, Nakhon Nayok Province

ณัฐสินี ศรีนครชัยเจริญ^{1*}

ปองสิน วิเศษศิริ²

Nutsinee Srinakornchaijaroen

Pongsin Visheshsiri

(Received: February 4, 2024; Revised: April 28, 2024; Accepted: May 1, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการดำเนินงานในปัจจุบัน 2) แนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม เพื่อฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ตามมาตรการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ข้าราชการครู จำนวน 103 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพดำเนินงาน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติตามมาตรการอยู่ในระดับมากทุกมาตรการ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรการ พบว่า มาตรการที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ ที่ตอบสนองบริบทความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียน รองลงมา คือ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต 2) แนวทางที่เหมาะสม พบว่า มีมาตรการที่ต้องทำการพัฒนาการดำเนินงานอย่างเร่งด่วน 3 มาตรการ ก่อนที่จะจัดการกับมาตรการที่เหลือ คือ 1. การจัดสวัสดิการความปลอดภัย และการสร้างขวัญและกำลังใจ โดยควรจัดความกังวลใจของครูในการออกไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เสี่ยงภัยทุกรูปแบบ และจัดและสร้างความเข้าใจในเรื่องสวัสดิการให้ได้อย่างเหมาะสม 2. การพัฒนาลังสือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา โดยควรส่งเสริมการจัดงบประมาณ อุปกรณ์ และการเสริมความรู้ให้ครูผลิตสื่อดิจิทัล และเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าใช้คลังสื่อได้ง่ายอย่างทั่วถึง และ 3. การเสริมพลังพัฒนาครูและผู้บริหารการศึกษา โดยควรกำหนดนโยบายในการเสริมพลังครูและจัดงบประมาณสำหรับการยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี

คำสำคัญ: ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

¹ นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

² ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย จ.ปทุมธานี 12110

Graduate School, Educational Administration, Eastern Asia University, Pathumthani, 12110 Thailand.

*Corresponding Author, E-mail: 64441005@stu.eau.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to: 1) Study current operational conditions; and 2) Study operational guidelines for implementing learning recession recovery measures according to the Secretariat of the Education Council in Educational Opportunity Expansion Schools in Mueang District, Nakhon Nayok Province. The sample population was 103 government teachers. Research tools were questionnaires and semi-structured interviews. The statistics used were mean, standard deviation, and content analysis. The results showed that the overall operating conditions were at a high level. When considering each measure, the most effective action was designing a new learning management process that responds to the changing context and needs of the learners, followed by creating a positive attitude toward learning and good physical and mental health of learners. The research recommends three measures that should be developed as priorities, namely: 1) Shoring up morale by addressing teachers' concerns regarding the performance of their duties in high-risk areas, including by providing welfare and creating good understanding; 2) Developing a digital media library for the open learning approach and linking educational information by providing appropriate budgetary and equipment support, enhancing teachers' knowledge in digital media production, and allowing all to access this library; and 3) Empowering the development of teachers and educational administrators through appropriate policies and allocating budgets for upgrading learning through technology.

Keywords: Learning Loss, RECOVER, COVID-19

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม อารมณ์ รวมไปถึงการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งได้รับความเครียดจากการที่โรงเรียนต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอนจากที่โรงเรียนมาเรียนที่บ้าน รวมถึงความไม่พร้อมในบรรยากาศทางการเรียนทำให้ช่วงเวลาที่ผ่านมา การจัดการเรียนการสอนไม่อาจตอบโจทย์การพัฒนาให้นักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพหรือความต้องการในรายบุคคล ทำให้เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ จึงถือเป็นหน้าที่สำคัญที่ครูจะต้องช่วยกันพัฒนาให้นักเรียนให้ได้รับทั้งความรู้ พัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ

จากผลกระทบของการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกา สำนักงานเพื่อสิทธิพลเมือง (U.S. Department of Education, Office for Civil Rights, 2021) ได้ทำการเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และสูงกว่ามัธยมศึกษา

ตั้งแต่ช่วงกลางเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ที่มีการระบาดครั้งใหญ่ ส่งผลให้โรงเรียนในสหรัฐอเมริกาหลายโรงเรียนต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนเป็นแบบออนไลน์จนถึงกลางเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 โดยสรุปได้ว่า ผลจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลทางลบด้านวิชาการของผู้เรียนพิจารณาได้จากผลการเรียนรายวิชาหลักคณิตศาสตร์และการอ่านของผู้เรียนในบางระดับชั้น มีการถดถอยลงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนการระบาด แต่เพิ่มความเหลื่อมล้ำและโอกาสในการเข้าถึงช่องทางการเรียนรู้ เช่น มีอุปสรรคทางเทคโนโลยีและอุปสรรคอื่น ๆ ที่ทำให้การมีส่วนร่วมในห้องเรียนเสมือนจริงมีความยากมากขึ้น ผู้เรียนมีโอกาสเสี่ยงต่อการเผชิญปัญหาทางสุขภาพจิตและความเป็นอยู่สูงมากขึ้น เพราะขาดโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือจากระบบสถานศึกษา สำหรับผู้เรียนในกลุ่มที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนทางวิชาการอย่างมาก ต้องหยุดชะงักไปอันเนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้น ซึ่งประเทศไทยก็เกิดภาวะการถดถอยทางการศึกษาเช่นกัน อีกทั้งก่อนหน้าการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นี้ มีผลการรายงานตัวชี้วัด ITU (International Telecommunication Union) 2561 (ไตรมาส 4) พบว่า ครึ่งเรือนที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวนมากไม่มีคอมพิวเตอร์ใช้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561, น. 19) และจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลต่ออุปสรรคในการที่บุตรหลานต้องเรียนออนไลน์ และมุมมองต่อการศึกษารูปแบบออนไลน์ในระยะข้างหน้า พบว่า ผู้ปกครองกว่าร้อยละ 79.1 มีอุปสรรคในด้านความพร้อมของอุปกรณ์การเรียน และในกลุ่มผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยจะพบปัญหาเรื่องของอุปกรณ์การเรียนอย่างคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีบุตรหลานในวัยเรียนมากกว่า 1 คน และบางส่วนมองว่า ต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นจากค่าอินเทอร์เน็ตด้วย (Econ Digest, 2564)

นอกจากนี้ผู้ปกครองยังมีความกังวลต่อรูปแบบการเรียนออนไลน์ โดยร้อยละ 56.4 มีความกังวลเรื่องคุณภาพการศึกษา ร้อยละ 48.2 มีความกังวลว่า การเรียนออนไลน์ระยะยาวจะส่งผลในเรื่องของสุขภาพและคุณภาพชีวิตของบุตรหลาน และกว่าร้อยละ 37.8 มีความกังวลเรื่องข้อจำกัดและความไม่ปลอดภัยของเทคโนโลยี จากข้อจำกัดทางสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนส่งผลให้การเข้าถึงการศึกษาของนักเรียนลดลงนำไปสู่ภาวะ Learning Loss หรือการเรียนรู้ถดถอย เกิดปัญหาเชิงคุณภาพ ซึ่งเด็กเล็กในระดับอนุบาลเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุดจากการปิดโรงเรียน จากการศึกษางานวิจัยของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย อาทิ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสำรวจสถานะความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการศึกษาของเด็กปฐมวัย (Thailand School Readiness Survey: TSRS) การสำรวจข้อมูลเด็กปฐมวัยแบบกลุ่มตัวอย่างซ้ำ (Early Childhood Longitudinal Data: ECLD) การพัฒนาศูนย์อบรมและครูปฐมวัยด้วยหลักสูตรไฮสโคป (HighScope) ตามแนวทางโรซีไทยแลนด์ พบว่า การปิดโรงเรียนทำให้การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยลดลงเหลือ 1-2 % จากการเรียนรู้ 100% ในการเปิดเรียนปกติ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565) ซึ่งรวมถึงนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครนายก ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้เป็นเป้าหมายในการศึกษาวิจัยด้วย

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนไม่มีความยึดมั่นผูกพันในกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการมีข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ทั้งในเรื่องของอุปกรณ์ อินเทอร์เน็ต แม้ว่าผู้ปกครองและนักเรียนต้องการเรียนในห้องเรียนแต่บางส่วนก็ยังกลัวติดเชื้อ (Cho et al., 2021) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักเรียนใช้เวลาในการเรียนรู้น้อยลง นักเรียนถูกจำกัดให้อยู่แต่ในบ้านทำให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวล ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถของนักเรียนในการทำกิจกรรมการเรียน และแรงจูงใจในการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ลดลง นักเรียนบางคนไม่พร้อมในการเรียนออนไลน์ เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ สภาพแวดล้อมที่บ้านไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นยังไม่พร้อมปรับตัวสำหรับการเรียนออนไลน์ รวมทั้งการเรียนออนไลน์ยังไม่เหมาะกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมและสภาพจิตใจ นักเรียนมีต้นทุนชีวิตลดลงทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ และการจ้างงานลดลง (Di et al., 2020, pp. 28-30) นักวิชาการในต่างประเทศหลายราย พบว่า ภาวะถดถอยของผู้เรียนส่วนใหญ่ที่พบนั้นเกิดขึ้นทั้งทางด้านทักษะและความสามารถทางภาษา ได้แก่ การพูด การเขียน ความคล่องแคล่วในการอ่าน และความเข้าใจในการอ่านรวมถึงคณิตศาสตร์ ได้แก่ จำนวน การดำเนินการทางคณิตศาสตร์ การแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ รูปทรง ฯลฯ (Asian Development Bank, 2021, pp. 6-9; Azim Premji Foundation, 2021; Blasko et al., 2021, pp. 13-18; Fitzpatrick et al., 2020; Kaffenberger, 2021, pp. 1-7; Locke et al., 2021, pp. 32-33; Raymond, 2021, pp. 1-8; Zierer, 2021) นักเรียนมีโอกาสนในการเรียนรู้ลดลงและโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นของนักเรียนบางกลุ่มลดลง ตลอดจนจำนวนนักเรียนที่ลาออกกลางคันเพิ่มมากขึ้น (U.S. Department of Education, Office for Civil Rights, 2021) ช่องว่างของความรู้ระหว่างเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ดีกับไม่ดีจะมีแตกต่างกันมากขึ้น นอกจากด้านความรู้แล้วภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นเกิดขึ้นกับทักษะทางกายภาพ ทักษะทางสังคม ทักษะทางอารมณ์ สุขภาพจิต และความเป็นอยู่อีกด้วย ซึ่งปัจจุบันผ่านมาแล้ว 4 ปีการศึกษา (ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 – 2565) พบว่าปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ยังคงมีอยู่

ผลการสำรวจสถานการณ์การศึกษาจากครูและบุคลากรทางการศึกษาของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จำนวน 1,030 คน ในเดือนเมษายน 2565 ครอบคลุมทุกภูมิภาคทั่วประเทศ พบว่า ครูส่วนใหญ่พบปัญหาการเรียนรู้ถดถอยของนักเรียน โดยนักเรียนประถมศึกษาเป็นช่วงชั้นที่มีปัญหาภาวะถดถอยมากที่สุด (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565) แม้ว่าสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) จะได้เสนอมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ให้โรงเรียนต่าง ๆ นำไปใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 แล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตามคาดหวัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำมาตรการไปดำเนินงานนั้นโรงเรียนแต่ละแห่งมีศักยภาพในการดำเนินงานต่างกัน ผู้บริหารอาจให้ความสำคัญหรือดูแลบริหารจัดการตลอดจนควบคุมการดำเนินงานและมีการประเมินผลต่างกัน ดังนั้น การเรียนรู้ว่าโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนใดมีสภาพการดำเนินงาน และควรปรับปรุงให้มีแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการอย่างไร แนวทางที่เหมาะสมควรทำอย่างไร จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาเพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานตามมาตรการดังกล่าวให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เนื่องจากเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายกยังพบปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ และเล็งเห็นว่ามาตรการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาผู้เรียนได้ โดยข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ได้สารสนเทศสำคัญที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ผู้บริหารการศึกษาสามารถนำข้อค้นพบนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ และประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้สู่การนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองและพลโลกที่มีคุณภาพ ตลอดจนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกที่เหมาะสม

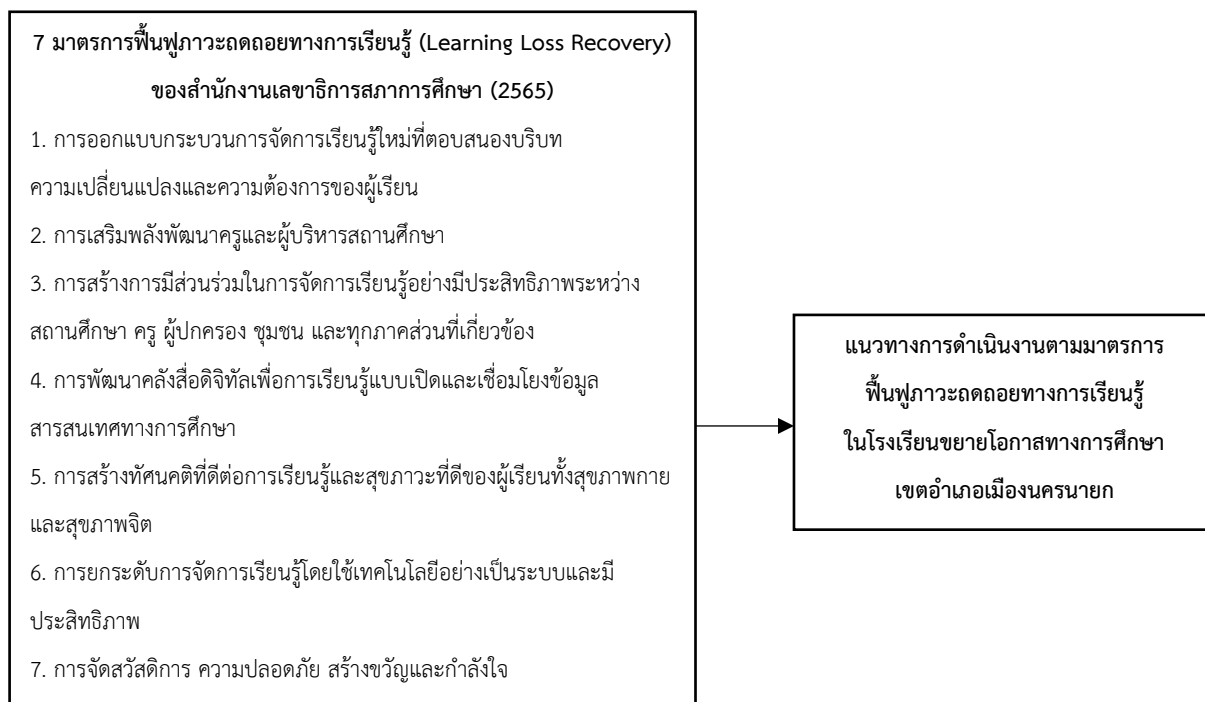
การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2565) ได้ทำการสังเคราะห์ผลการวิจัย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ รวมทั้งข้อเสนอแนะจากการประชุมสัมมนาได้ผลสรุปและจัดทำเป็น “มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (RECOVER)” ขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1.การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ตอบสนองบริบทความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียน (Redesigning new learning process: R)
- 2.การเสริมพลังพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา (Empowering teachers and principals: E)
- 3.การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Collaborating effective learning with stakeholders: C)
- 4.การพัฒนาคลังสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา (Open educational resources: O)
- 5.การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต (Valuing positive attitudes and well-being: V)
- 6.การยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (Elevating learning with Edtech: E)
- 7.การจัดสวัสดิการ ความปลอดภัย และสร้างขวัญและกำลังใจ (Regarding safety and welfare: R)

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกที่เหมาะสม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เพื่อกำหนดประเด็นหลักในการสอบถามให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก จำนวน 11 โรงเรียน จำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกในปัจจุบัน ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดและแบบสอบถาม ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าตั้งแต่ 0.67 -1.00 นำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ผ่านการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อทดสอบความเป็นไปได้ และความถูกต้องของแบบสอบถามและปรับปรุงก่อนนำไปจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกที่เหมาะสม ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนหลักการและวิธีการสำหรับการศึกษาที่เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกที่เหมาะสม โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อกำหนดรูปแบบของเครื่องมือ นำร่างแบบสัมภาษณ์เข้ากระบวนการตรวจสอบและนำมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก จำนวนสามรายซึ่งกระจายออกให้ครอบคลุมผู้ทรงคุณวุฒิตามตำแหน่งหน้าที่ ดังนี้ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ศึกษาพิเศษ และผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1) สภาพการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกในปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.03, SD = 0.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรการ มาตรการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ตอบสนองบริบทความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียน ($M = 4.21, SD = 0.59$) รองลงมา คือ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ($M = 4.20, SD = 0.58$) การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ($M = 4.15, SD = 0.75$) การเสริมพลังพัฒนาครู และผู้บริหารสถานศึกษา ($M = 4.11, SD = 0.75$) การยกระดับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ($M = 3.91, SD = 0.74$) การพัฒนาลังสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ($M = 3.90, SD = 0.72$) และมาตรการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดสวัสดิการ ความปลอดภัย และสร้างขวัญและกำลังใจ ($M = 3.73, SD = 0.91$)

ตารางที่ 1

สภาพการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ในปัจจุบัน โดยภาพรวม (n = 103)

มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้	M	SD	ระดับ การดำเนินการ
1. การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ตอบสนองบริบท ความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียน	4.21	.59	มาก
2. การเสริมพลังพัฒนาครู และผู้บริหารสถานศึกษา	4.11	.75	มาก
3. การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพระหว่าง สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง	4.15	.75	มาก
4. การพัฒนาลังสือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและเชื่อมโยงข้อมูล สารสนเทศทางการศึกษา	3.90	.72	มาก
5. การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต	4.20	.58	มาก
6. การยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมี ประสิทธิภาพ	3.91	.74	มาก
7. การจัดสวัสดิการ ความปลอดภัย สร้างขวัญและกำลังใจ	3.73	.91	มาก
รวม	4.03	.72	มาก

2) แนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกที่เหมาะสม
พบว่า มาตรการที่ควรพัฒนาเร่งด่วน โดยเรียงจากเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากน้อยไปมาก ได้แก่ มาตรการ
ที่ 7 มาตรการที่ 4 มาตรการที่ 6 มาตรการที่ 2 มาตรการที่ 3 มาตรการที่ 5 และ มาตรการที่ 1

มาตรการที่ 7 การจัดสวัสดิการ ความปลอดภัย สร้างขวัญและกำลังใจ

มาตรการที่ 4 การพัฒนาลังสือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทาง
การศึกษา

มาตรการที่ 6 การยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

มาตรการที่ 2 การเสริมพลังพัฒนาครู และผู้บริหารสถานศึกษา

มาตรการที่ 3 การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพระหว่างสถานศึกษา ครู
ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 5 การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต

มาตรการที่ 1 การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ตอบสนองบริบทความเปลี่ยนแปลงและ
ความต้องการของผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมที่โรงเรียนควรดำเนินการ
พอสังเขปได้ดังนี้

มาตรการที่ 1 ควรส่งเสริมให้ครูที่เข้ารับการอบรมในการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ตอบสนองบริบทความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียนนำผลการอบรมมาใช้ให้เต็มที่

มาตรการที่ 2 ควรเปิดโอกาสให้ครูและผู้บริหารได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ผู้บริหารต้องใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร และส่งเสริมให้ได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม

มาตรการที่ 3 ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความร่วมมือแก้ปัญหาทั้งทางบ้านและโรงเรียนตลอดจนชุมชน

มาตรการที่ 4 ควรส่งเสริมโดยการจัดงบประมาณ อุปกรณ์ และการเสริมความรู้ให้ครูผลิตสื่อดิจิทัล และต้องจัดให้นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนที่สนใจสามารถเข้าใช้คลังสื่อนี้ได้ง่ายอย่างทั่วถึง

มาตรการที่ 5 ควรส่งเสริมให้ครูเอาใจใส่ในการให้ความรู้และความสนใจในตัวนักเรียน ทั้งด้านการเรียนรู้ และทั้งสุขภาพกายและใจอย่างสม่ำเสมอด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู

มาตรการที่ 6 ควรกำหนดนโยบายและงบประมาณสำหรับการยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี เน้นให้ครูสามารถจัดการนำเทคโนโลยีไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการที่ 7 ควรขจัดความกังวลใจของครูในการออกไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เสี่ยงภัยทุกรูปแบบ จัดและสร้างความเข้าใจในเรื่องสวัสดิการให้ได้อย่างเหมาะสม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ในปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สาเหตุมาจากสถานศึกษามีความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษาจึงได้กระตือรือร้นที่จะดำเนินการตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) (2566) กลยุทธ์การพัฒนา กลยุทธ์ที่ 1 คนไทยทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ กลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 พัฒนาผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยการศึกษา ระดับพื้นฐานให้มีความตระหนักรู้ในตนเอง มีทักษะดิจิทัล และมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้การดำเนินชีวิตและการทำงาน ข้อ 1.2.5 การพัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ โดยการแก้ไขภาวะถดถอยของความรู้ในวัยเรียน สถานศึกษาพัฒนาแนวปฏิบัติและระบบสนับสนุนที่เหมาะสม โดยเฉพาะปฏิบัติตามมาตรการที่ต้นสังกัดได้วางแนวทางไว้ให้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้สภาพการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกในปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรการ โดยเรียงลำดับตามมาตรการที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมจากมากไปน้อย ได้แก่ 7) การจัดสวัสดิการ ความปลอดภัย สร้างขวัญและกำลังใจ 4) การพัฒนาคลังสื่อดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้แบบเปิด และเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา 6) การยกระดับการจัด การเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 2) การเสริมพลังพัฒนาครู และ

ผู้บริหารสถานศึกษา 3) การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 5) การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และสภาวะที่ดีของผู้เรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต และ 1) การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ตอบสนองบริบท ความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียน

2. แนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกที่เหมาะสม จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยเรียงลำดับความเร่งด่วนในการพัฒนา 3 มาตรการจากน้อยไปมาก คือ มาตรการที่ 7 การจัดสวัสดิการ ความปลอดภัย สร้างขวัญและกำลังใจ มาตรการที่ 4 การพัฒนาลังสือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา และมาตรการที่ 6 การยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ อภิปรายผลได้ดังนี้

มาตรการที่ 7 การจัดสวัสดิการ ความปลอดภัย สร้างขวัญและกำลังใจ แนวทางการดำเนินการด้านการจัดสวัสดิการ ความปลอดภัย สร้างขวัญและกำลังใจ คือ 1) การจัดสวัสดิการ ที่เป็นไปตามระเบียบการบริหารจัดการงบประมาณของราชการ ในการพิจารณาค่าตอบแทนให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยงภัยทุกรูปแบบตามความสำคัญและจำเป็นอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ 2) ด้านความปลอดภัยครูและนักเรียนได้รับการดูแลและรับประกันความปลอดภัยทั้งร่างกายและจิตใจในขณะปฏิบัติหน้าที่ และการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้ครูได้มีความสบายใจ ไร้ความกังวลในการเรียนจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้รับการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 ที่รุนแรง ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพร่างกาย สถานการณ์กลุ่มเสี่ยงสารเสพติด ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยต่อร่างกายและทรัพย์สิน การไม่ชำนาญเส้นทาง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางการช่วยเหลือครูให้มีความรู้สึกปลอดภัยในการออกปฏิบัติหน้าที่นอกสถานศึกษา โดยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องช่วยอำนวยความสะดวก และรักษาความปลอดภัยให้แก่ครูและผู้ปกครอง พร้อมเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมการจัดการศึกษาของผู้เรียนต่อไป และ 3) ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจมีการจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลที่มีผลงานปฏิบัติที่ดีที่เป็นแบบอย่าง เพื่อให้ครูได้เกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในตนเอง และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองและการศึกษาต่อไป สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ 2567 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565, น. 1) จุดเน้นที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย ข้อที่ 1.4 พัฒนาระบบความปลอดภัยของทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และสอดคล้องกับพษนั น. 1694) ศึกษาแบบที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย ควรมีลักษณะยืดหยุ่นและตอบโจทยความหลากหลายของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ในทุกช่วงชีวิต และทุกสภาวะการณ์

มาตรการที่ 4 การพัฒนาค้นคว้าสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา แนวทางการดำเนินการด้านการพัฒนาค้นคว้าสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีนโยบายด้านพัฒนาค้นคว้าสื่อดิจิทัล และมีกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ กระตุ้น ส่งเสริมให้ครุศึกษาค้นคว้าสื่อดิจิทัลมาเป็นสื่อกลางในการจัดการเรียนรู้ ระหว่างครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ดังนั้น จึงควรมีประชาสัมพันธ์ค้นคว้าสื่อดิจิทัลหลากหลายช่องทางที่สะดวกต่อการใช้งาน มีการรวบรวม จัดหมวดหมู่สื่อให้เข้าถึงได้ง่าย และไม่สร้างภาระต่อผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา สอดคล้องกับรายงานการศึกษา เรื่อง แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562, น. ค) ที่ระบุว่า ครู คือ หัวใจสำคัญของการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่แก่นักเรียนนั้น จะต้องปรับบทบาทให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่แก่นักเรียนนั้น หมายรวมถึง การเรียนรู้ดิจิทัลจากนักเรียนด้วย ให้นักเรียนได้เห็น ว่า ผู้ไม่รู้แต่พร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนา นั้น น่ายกย่องเป็นแบบอย่างกว่าผู้ไม่รู้แต่แสดงว่ารู้ ครูควรจะต้องเข้าใจ และพัฒนาให้มีทักษะความฉลาดทางดิจิทัลทั้ง 8 ด้าน โดยเริ่มต้นจากการตระหนักถึงสิทธิทางปัญญา ฝึกฝนการใช้ประโยชน์จากคลังบทเรียนออนไลน์แบบเปิด (Massive Open Online Course: MOOC) และคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด (OER) ที่เจ้าของอนุญาตให้สามารถนำไปใช้ได้ พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ไปสู่แก่นักเรียนและครอบครัว เพื่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลและสามารถสร้างพลเมืองดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

มาตรการที่ 6 การยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ แนวทางในการดำเนินงานการยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ คือ 1) ด้านบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดนโยบาย ในการยกระดับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีอย่างชัดเจน และให้การสนับสนุน งบประมาณ อุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการส่งเสริมครูในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ และเป็นฐานความรู้ที่คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ของครูและผู้เรียน พัฒนาครูผู้สอนในด้านการสร้างสื่อ การเลือกใช้สื่อมัลติมีเดียที่ดึงดูดความสนใจนักเรียน ตลอดจนจัดทำห้องเรียนออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งขณะอยู่โรงเรียนและระหว่างเรียนอยู่ที่บ้าน 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย ครูควรสอดแทรกเนื้อหาการสร้างสามัญสำนึกที่ดีในการใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย รู้เท่าทัน และเกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากในปัจจุบันผู้เรียนการใช้เทคโนโลยีเป็นวิถีในชีวิตประจำวัน และสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้ง่ายและหลากหลาย ดังนั้นครูต้องมีความรู้ และทำความเข้าใจการใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างปลอดภัยกับผู้เรียนอย่างถูกต้อง และ 4) ด้านการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อส่งเสริมการยกระดับคุณภาพการศึกษา ด้านเทคโนโลยี อย่างเป็นรูปธรรม เช่น หน่วยงานต้นสังกัดขอความสนับสนุนสื่อ ICT เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน หน่วยงานเอกชนในการให้บริการสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับธำนิษฐ์ อินทวิเศษ (2562, น. 491) ศึกษาเทคโนโลยีและนวัตกรรมกับการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล พบว่า นอกจากรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายตามยุคที่เปลี่ยนไปแล้ว สื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอนที่ใช้ในยุคดิจิทัล

ก็เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วมากขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาออนไลน์ ระบบเปิดแบบ MOOC, การจัดการเรียนการสอนโดย Mobile learning และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งตัวผู้สอนเองจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ ปรับตัว ปรับแนวคิด ทักษะของตัวผู้สอนเองและเปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอน ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้ทันกับยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วให้ได้ เพื่อจะได้สร้างผู้เรียนให้มีทักษะต่าง ๆ ที่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ นำองค์ความรู้ไปสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นและสามารถดำรงอยู่ในยุคดิจิทัลได้ โดยสิ่งสำคัญของการจัดการเรียนการสอน คือ การตระหนักถึงในความแตกต่างของผู้เรียน ที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนสามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของบุคคลไปในทิศทางที่ประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัยเกิดขึ้นมากเพียงใด แต่มนุษย์ก็ยังเป็นหัวใจสำคัญหลักในการจัดการเรียนการสอน ยังเป็นผู้สอนให้ผู้เรียนรู้จักถึงคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม สอนให้มีทักษะชีวิตที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตเอาตัวรอดอยู่ในยุคดิจิทัลนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามในการยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ก็ยังคงติดปัญหาในเรื่องของค่าใช้จ่ายหรืออุปกรณ์แก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ทางไกล เนื่องจากผู้ปกครองบางรายมีบุตรหลานในวัยเรียนหลายคนและหลายระดับชั้น แต่อุปกรณ์ที่จะใช้ในการเรียนรู้มีอยู่จำกัด ตลอดจนรายได้ลดลงเพราะไม่สามารถออกไปทำงานได้ตามปกติ ส่งผลให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้ที่ไม่ต่อเนื่อง และกลายเป็นผลสืบเนื่องสู่ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในการนำไปใช้ครั้งนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า มาตรการที่ 7 การจัดสวัสดิการ ความปลอดภัย และสร้างขวัญและกำลังใจ มีระดับการดำเนินงานที่ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับมาตรการอื่น ๆ พบอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ครูมีความกังวลใจในการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เสี่ยงภัย จึงเสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ครูที่ออกปฏิบัติหน้าที่นอกสถานศึกษาได้พูดคุย แลกเปลี่ยน เจตคติ ความรู้สึก ความกังวลใจในการออกไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เสี่ยงภัย โดยไม่ปิดกั้นความคิด และควรสร้างความเข้าใจในเรื่องของการจัดสวัสดิการ ให้แก่ครูอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม มีมาตรฐานมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัย ถือเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งที่ต้องเร่งหาแนวทางในการดำเนินการอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่ครูได้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัยพบว่า มาตรการที่ 4 การพัฒนาคลังสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา มีระดับการดำเนินงานที่ต่ำรองมาจากมาตรการที่ 7 พบอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ คลังสื่อดิจิทัลมีการเข้าถึงค่อนข้างยาก จึงเสนอให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีนโยบายในการพัฒนาคลังสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิด มีประชาสัมพันธ์คลังสื่อดิจิทัล หลากหลายช่องทาง เร่งพัฒนาครูในการนำสื่อดิจิทัลไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างแพร่หลาย พัฒนาระบบกระบวนการเข้าถึงที่คลังสื่อดิจิทัล

ที่สะดวกต่อการใช้งาน มีการรวบรวม จัดหมวดหมู่สื่อ เข้าถึงได้ง่าย และไม่สร้างภาระต่อผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. จากผลการวิจัยพบว่า มาตรการที่ 6 การยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มีระดับการดำเนินงานที่ต่ำ รองมาจากมาตรการที่ 7 และ 4 พบอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ งบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่าย หรืออุปกรณ์แก่ครูผู้สอน และผู้เรียนทางไกล จึงเสนอให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดนโยบายในการยกระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี สนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ระบบอินเทอร์เน็ต ฯลฯ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้สอนในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และผู้เรียนในการเรียนรู้ทางไกล เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนรู้เกิดการยกระดับทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยในอนาคตผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา แต่ยังมีมาตรการหรือวิธีการของหน่วยงานอื่นที่ได้เสนอไว้ จึงเห็นว่า ควรจะนำมาตรการอื่น ๆ ดังกล่าวมาใช้ศึกษาด้วยในครั้งต่อไป เพื่อป้องกันและแก้ไขภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้หลากหลายขึ้น
2. การวิจัยครั้งนี้พบมาตรการที่มีอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินงาน จึงเสนอให้ทำการวิจัยในการกำจัดอุปสรรค และปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องการจัดสวัสดิการ ความปลอดภัย และการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู
3. การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 คน ซึ่งอยู่ในพื้นที่เดียวกัน จึงเสนอให้ขยายการวิจัยโดยให้ผู้เชี่ยวชาญหน่วยงานที่มีประสบการณ์และมุมมองที่แตกต่างมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม

องค์ความรู้ที่ได้

งานวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายกทำให้องค์ความรู้ทั้งในเรื่องการเกิดปัญหาการถดถอยทางการเรียนรู้ในเชิงการป้องกันการเกิดภาวะการถดถอยในแง่มุมต่าง ๆ เนื่องจากการค้นคว้าและยืนยันสาเหตุของการเกิดการถดถอยทางการเรียนรู้ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการวิจัยเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลขยืนยันว่า สาเหตุของการเกิดการถดถอยเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไรบ้าง ส่วนองค์ความรู้ในเชิงการดำเนินการแก้ไขปัญหาของสถานศึกษาและการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาของการถดถอยทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้น องค์ความรู้ส่วนนี้ได้จากการนำผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้มาใช้เป็นหลักในการกำหนดประเด็นที่เป็นปัญหาของการดำเนินการตามมาตรการฟื้นฟูภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้เพื่อค้นหาวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ถือว่า ความรู้ซึ่งได้จากการเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิบูรณาการกับองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาสรุปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการถดถอยทางการเรียนรู้ได้ในส่วนที่เป็นเรื่องของการเกิดปัญหาพอสรุปได้เป็นองค์ความรู้ว่า ในยามปกติที่มีได้มีวิกฤตที่ไม่คาดฝัน เช่น การเกิดโรคระบาดต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการไปเรียนที่สถานศึกษาตามปกติ นั้น ความถดถอยทางการเรียนรู้ก็เกิดขึ้นได้ โดยเกิดจากปัญหาหลัก ๆ คือ ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งความยากจนที่ทำให้เกิดการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนที่ทันสมัยสอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหานี้จะยิ่งเพิ่มขึ้นในยามที่มีภาวะวิกฤต เช่น เกิดโรคระบาดที่ทำให้ต้องหยุดการเรียนการสอนในสถานศึกษาและเพื่อไม่ให้ผู้เรียนต้องขาดตอนจากการเรียนจึงมีการใช้เทคโนโลยีในการเรียนเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้จากบ้าน ส่วนในเรื่ององค์ความรู้ในด้านมาตรการที่ยังมีปัญหในการดำเนินการนั้นคือมาตรการใดบ้างตามลำดับจากมาตรการที่มีปัญหามากไปสู่น้อย และมีการแก้ไขปัญหาการถดถอยทางการเรียนรู้วิธีใดบ้าง พบว่า มาตรการที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาการถดถอยทางการเรียนรู้มีสามเรื่อง คือ 1.การจัดสวัสดิการความปลอดภัย การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู 2.การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา และ 3.การเสริมพลังพัฒนาครูและผู้บริหารการศึกษา และหลักการที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาทั้งสาม คือ การร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ต้องอาศัยการมีทัศนคติและความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาถูกต้อง ผู้บริหารทางการศึกษาควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยและจากการเขียนบทความวิจัยในครั้งนี้ไปปฏิบัติ โดยควรนำไปใช้ทั้งในเชิงการป้องกันและการแก้ปัญหา ทำให้องค์ความรู้นี้เป็นเครื่องมือในการบริหารการศึกษาโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ตามหลักการวิจัยได้ โดยใช้ประกอบกับการใช้การณญาณอย่างรอบคอบ เพื่อให้การบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). รายงานการศึกษาแนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). นโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565, 2 มิถุนายน). คุณภาพชีวิตและสังคม: เมื่อเด็กยุคโควิดเผชิญภาวะ "การเรียนรู้ถดถอย" รัฐต้องแก้อย่างไร?. กรุงเทพฯธุรกิจ. <https://www.bangkokbiznews.com/social/1007890>
- ธานินทร์ อินทรวีเศษ. (2562). ศึกษาเทคโนโลยีและนวัตกรรมกับการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร, 12(6), 491.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- พสนัน นิมิตไชยนนท์ และ กมลพร สอนศรี. (2560). รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(1), 1694.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้. เอส.บี.เค. การพิมพ์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). รายงานตัวชี้วัด ITU (International Telecommunication Union) 2561 (ไตรมาส 4). สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- Asian Development Bank. (2021). Learning and earning losses from COVID-19 school closures in developing Asia. *Special Topic of the Asians Development Outlook 2021*. Asian Development Bank.
- Azim Premji Foundation. (2021). *Loss of learning during the pandemic*. Azim Premji University. <https://azimpremjiuniversity.edu.in/publications/2021/report/learning-loss-during-pandemic>
- Blasko, Z., Costa, P., & Schnepf, V., S. (2021). Learning loss and educational inequalities in Europe: mapping the potential consequences of the COVID-19 Crisis. In Bonn (Eds.), *Discussion paper series* (pp. 13-18). Deutsch Post Foundation.
- Cho, Y., Kataoka, S., & Piza, S. (2021, May 1). *Philippine Basic Education System: Strengthening Effective Learning During the COVID-19 Pandemic and Beyond* - Philippines COVID-19 Monitoring Survey Policy Notes. <https://ph02.tcithaijo.org/index.php/jtir/article/view/244018>.
- Di Pietro, G., Biagi, F., Costa P., Karpinski Z., & Mazza, J. (2020, June 24). *The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and Recent international datasets*. JRC Technical Report. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121071>
- Econ Digest. (2564, 14 มิถุนายน). *เรียนออนไลน์ ผู้ปกครอง พร้อมไหม. ศูนย์วิจัยกสิกรไทย*. <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Ed-Online-FB-14-06-21.aspx>
- Fitzpatrick, R., Korin, A., & Riggall, A. (2020, October). *An International review of plans and actions for school reopening*. Education Development Trust. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED610839.pdf>
- Kaffenberger, M. (2021). Modeling the long-run learning impact of the COVID-19 learning shock: actions to (more than) mitigate loss. *International journal of education development*, 81, 102326. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102326>
- Locke, N. V., Patarapichayatham, C. & Lewis, S. (2021). *Learning loss in reading and math in U.S. school due to the COVID-19 pandemic*. Istation.
- Raymond, M. E. (2021). *Learning Losses-What to Do About Them*. Stanford University.
- U.S. Department of Education, Office for Civil Rights. (2021). *Education in a pandemic: the disparate impacts of COVID-19 on America's students*. U.S. Department of Education.
- Zierer, K. (2021). Effects of pandemic-related school closures on pupils' performance and learning in selected countries: a rapid review. *Education Sciences*, 11(6), 252. <https://doi.org/10.3390/educsci11060252>